

PTUJSKI LIST

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Politično gospodarski tednik.

Štev. 13

Ptuj, 2. aprila 1922

IV. letnik

General Zečevič pod obsodbo.

Kakor v vseh ustavnih državah, stoji tudi pri nas ministrska odgovornost pod kazensko sankcijo. Kralj in narodna skupščina imata pravo, da obtožita ministra radi kršenja ustave ali drugih zakonov, storjenega v izvrševanju službene dolžnosti. Obtožba narodne skupščine postane veljavna, ako je zanjo glasovalo $\frac{2}{3}$ navzočih poslancev. Ministra sodi posebno Državno sodišče, sestavljeno iz šestih državnih svetnikov in šestih kasacijskih sodnikov pod predsedstvom predsednika kasacijskega sodišča. Proti obsodbi ni pritožbe in obsojeni minister ne more biti amnestiran brez predhodnega pristanka parlamenta.

V naši narodni skupščini se danes razpravlja o predlogih opozicije, ki pozivlja parlament, da stavi bivšega ministra vojne in mornarice generala Zečeviča pod obtožbo.

V stvarnem oziru je obtožba sledeča: Generalu Zečeviču se očita, da je lansko leto v decembru kot vrhovni šef vojne uprave klical rekrute na vojaško službo, akoravno je moral vedeti, da bodo vsled izredne zime in slabega prometa mogli trpeti na svojem zdravju občutno škodo. Po podatkih sedanjega vojnega ministra generala Vašiča je res obbolelo 6000 rekrutov in jih je od teh umrlo 161 na pljučnici, na drugih boleznih pa 138. Večinoma so se prehladili na potu, ker so se vozili v mrzlih vagonih in ker so se vojaški transporti vršili deloma z velikimi zamudami. General Zečevič da je odgovoren po vojaških zakonih, ki nemarnost vojaških komandantov, katera upropasti zdravje ali celo življenje vojaka, kaznuje z desetletno ječo in celo s smrtjo.

Bivši minister Zečevič se brani, da je vpoklic rekrutov sklenila celokupna vlada in da je v ostalem vse storil, da se njihov transport izvrši čim točnejše ter udobnejše. Pravi, da je dal v tem smislu zlasti tudi železnicam natančna navodila. Za nemarnost nižjih uradov ali pa za posebne neprilike

Profesor Franc Ferk, častni član Muzejskega društva v Ptuju.

Muzejsko društvo v Ptuju je na dan zlate poroke profesorja Franca Ferka, dne 10. februarja 1922, v seji soglasno sklenilo, občnemu zboru predlagati, da imenuje moža, ki si je stekel velikanske zasluge za mestni Ferkov muzej, za svojega častnega člana.

Odborov predlog je na občnem zboru lepo utemeljeval g. odvetnik dr. Ant. Brumen. Občni zbor je izvolil soglasno profesorja Franca Ferka za častnega člana.

Umestno je torej, da izvejo naši čitatelji kaj več o življenju moža, ki si je stekel za našo občino veliko, veliko zaslug.

Profesor Franc Ferk se je rodil dne 16. novembra 1844 kot sin kmečkih staršev v Gamlitzu (Gomilici) pri Arvežu. Doma je obiskoval ljudsko šolo. V 4. razred ljudske

vremena, ki je takrat nastopilo, ne more biti kazensko odgovoren minister.

Priznati moramo, da so argumenti obtožbe tehtni, da pa je tehtna tudi obramba generala Zečeviča.

To se mora doseči. Debata v skupščini bo gotovo svarilo vsem, ki imajo v rokah velike zadeve našega naroda in bo brez ozira na njene politične tendence pripomogla, da se vrhovna državna uprava bolj kakor dosedaj čuva nemarnosti in lahkomiselnosti.

† škof dr. Mihael Napotnik

V torek, dne 27. marca je v Mariboru umrl knezo-škof lavatinski dr. Mihael Napotnik.

Prva poročila o težki bolezni pokojnika so prišla v javnost lansko jesen. Močna natura se je borila z boleznijo več mesecev, dokler ni ugasnilo življenje, polno plodonosnega dela.

Dr. Mihael Napotnik je bil rojen v Tepanju pri Konjicah dne 20. septembra 1850. leta. Po dokončanih študijah je bil dne 25. julija 1875. posvečen v mašnika. Doktorjem bogoslovja je promoviral na Dunaju, nakar je služboval kot profesor cerkvene zgodovine in prava v mariborskem semenišču in pozneje kot ravnatelj Avgustineja, zavoda za višjo vzgojo duhovnikov na Dunaju. Dr. Napotnik se je leta 1878. udeležil kot vojni kurat okupacije v Bosni. Za knezoškofa je bil imenovan 27. septembra 1889. posvečen je bil 27. oktobra in introniziran 17. novembra istega leta.

Pokojni škof si je iztekel velike zasluge v cerkvenoorganizatoričnem oziru, kakor tudi na cerkvenoprosvetnem polju. Slovel je kot znamenit cerkven govornik in je nastopil na evharističnem kongresu na Dunaju in na marijanskem kongresu v Solnogradu. Govoril je tudi na II. katoliškem shodu v Ljubljani.

Literarno se je dr. Napotnik udejstvoval najprej v narodnem gospodarstvu ter zgodovini.

šole pa je hodil v našem mestu. Tako je želel njegov stric Matija Ferk, ki je bil tedaj tukaj mestni kaplan in ki je prej služboval na Hajdinu. Učitelj Amschl je seznanil svoje učence z važnimi zgodovinskimi dogodki našega mesta, stric Matija pa je doma tolmačil fantu učiteljeve zgodovinske nauke. Na ta način se je vzbudilo v dečku zanimanje za zgodovino. Fant je vstopil nato na stričevo željo na mariborsko gimnazijo, kjer ga je blagi stric gmotno podpiral. V počitnicah je bival vsako leto nekaj tednov pri očetovem bratu v Ptuju. Čim bolj se je širilo njegovo znanje v zgodovini in rimski mitologiji, tem večje je postajalo njegovo zanimanje za rimske spomenike mesta Petovija. Stric mu je podaril Raispovo zgodovino ptujskega mesta (Geschichte der Stadt Pettau), ki se mu je jako priljubila. Med Ferkovimi učitelji imenujemo le našega Davorina Trstenjaka in znanega zgodovinarja Puffa, ki sta vplivala na dijaka v zgodovinski smeri. Po dovršeni

vini. V „Mariborskem Vestniku“ je leta 1873. napisal razpravo „Kmetijstvo podlaga civilizacije.“ V mariborskem „Slov. Gospodarju“ je opisoval doživljanje po slovanskem jugu in leta 1884. izdal knjižico „Kratek pregled boscanskega slovstva.“ Kot cerkven pisatelj je napisal več razprav, med katerimi je doživela knjiga „Sv. Pavel, apostol sveta in učitelj narodov“ tri izdaje. V celem je škof dr. Napotnik izdal 25 slovenskih knjig.

Pokojnik je imel vplivne zveze z bivšim avstrijskim dvorom še iz onega časa, ko je služboval kot ravnatelj dunajskega Avgustineja. Po prevratu so se te zveze v slovenski javnosti večkrat obravnavale. Vendar je bil dr. Napotnik eden izmed prvih cerkvenih veljakov, ki se je moško izrekel za jugoslovansko državo.

Stališče dr. Napotnika je bilo pod avstrijsko vlado večkrat zelo otežkočeno. To pa vsled šovinističnih nastopov Nemcev, ki so odločevali na Štajerskem. Dr. Napotnikovemu previdnemu in taktnemu nastopanju se je zahvaliti, da je lavatinska škofija ostala v rokah slovenskega škofa, kar je bilo v narodnostnem oziru za tedanje čase velikega pomena.

Pogreb pokojnega škofa se bo vršil v pondeljek, dne 3. aprila. Zjutraj ob pol 8. uri bodo blagoslovili truplo v škofijski palači, nakar je bodo prenesli v stolno cerkev, kjer se bo pel mrtvaški oficij. Ob pol 10. uri bo slovesen rekvijem in cerkveni govor. Nato se bo vršil slovesen spreved v baziliko Matere Milosti, kjer bo visoki pokojnik pokopan pod velikim oltarjem.

Ali so državne slavnosti potrebne?

Potreba po izpremembi je globoko vko-reninjena v človeški duši. Po napornem delu si hoče človek oddahniti in se razveseliti v prijetni družbi. Za takšno razveseljevanje porabi važne dogodke v človeškem življenju. Če je kdo še tak revež, vendar žrt-

septimi ga je povabil oče součenca Pomerja v Celje. Celjski rimski spomeniki na cerkvenem zidu in v zasebnih hišah so ga zanimali. Spoznal je tudi celjskega gimnazijskega profesorja Fichna, ki je bil pozneje ravnatelj ptujske spodnje gimnazije. Ta ga je nagovarjal, naj obiskuje oktavo v Celju, kjer lahko studira arheologijo. Odzval se je vabilu, obiskoval osmi razred v Celju, kjer je tudi maturiral. Tam je na gimnaziji ustanovil numismatično zbirko, ki je postala temelj poznejšega celjskega muzeja. Z učenci višje gimnazije je ustanovil pevski zbor, ki je na izletih v Svetinc in Store složno prepeval slovenske in nemške pesmi.

Starši so želeli, naj postane duhovnik, a posvetil se je na graški univerzi germanističnemu in zgodovinskemu študiju. V tistih časih je bilo še malo srednjih šol. Zato ni imel veliko upanja, da bi dobil učno mesto na kaki srednji šoli. Lahko bi bil dobil mesto na „grško orientalski“ gimnaziji v Čer-

vuje vse, kar premore, da dostojno proslavi poroko svojega sina ali hčere. Pri boljših posestnikih pa traja „gostüvanje“ po več dni. Razvili so se običaji in nekaki obredi za gostije, katere učenjaki študirajo, da bi iz njih spoznali značaj ljudstva. Še večje slavnosti so „primicije“, to je gostija o priliki prve sv. maše, katero poje novo posvečeni duhovnik. Odkar je mladi „gospod“ v bogoslovju, že štedijo sorodniki in znanci za veliki dan primicije. Ta redi svinjo, oni vola, tretji čuva polovnjak dobrega vina, vsak prispeva po svojih močeh, da je slavnost čim bolj sijajna. Od blizu in daleč pridejo sorodniki in znanci, na okrašenih vozovih se peljejo v cerkev, možnarji pokajo, ljudje slavijo in se veselijo, skupno molijo in pojejo, godbe ne sme manjkati, tudi zaraja in zapleše se na travniku blizu „veselja doma.“

To je vendar strahovita potrata: na marsikateri gostiji se zapravi toliko, da bi mladi par mogel leto in leto živeti s tem, kar se je brez potrebe potrošilo v 2 do 3 dneh. Mladi duhovnik bi v prvih letih kaplanovanja mnogokrat bil vesel, če bi imel le del tega, kar je požrla primicija. In vendar si ljudje ne dajo vzeti gostij, primicij in drugih slavnosti. Še ptujski socialni demokrati so svojega župana slavili s šampanjcem, na Bregu pa so celo streljali, ko je bil njihov župan potrjen.

Pretekli teden je naš kralj, predstavnik cele države, obhajal svojo zaroko in v Mariboru je vojaštvo ta dogodek proslavilo z veliko slavnostjo. Pri tej priliki pa so se baje slišale razne kritike, ljudje so računali, koliko stane vsak od 21 strelcov, ki so bili oddani, ter so se zgražali nad to potrato. Ne vemo, ali je to zgražanje bilo odkritosrčno, ali dotičniki še nikdar niso zapravljali na gostijah in drugih slavnostih. Gotovo pa je, da te kritike niso bili umestne. Kraljeva zaroka je dogodek, ki se tiče cele države, zato se tudi mora slaviti v vseh delih države. S takšnimi slavnostmi prebivalstvo dokazuje svoje državno čustvovanje, državna misel se utrjuje in krepi. Če so se med vojno pri vsaki „zmagi“ prirejale bakljade in druge svečanosti, tem bolj so umestne in potrebne slavnosti o veselih dogodkih, kakor je kraljeva zaroka in poroka, ki utrjuje stališče naše države.

Jugoslovani ! Jugoslovanke !

Janko Vučak, karvarnar v Ptuju nam piše:

Povodom obletnice aneksije našega Primorja po Italiji, od časa, ko je zasedel nenasitni sovrag naše kraje tam ob Adriji.

Udarec za udarcem je padal in še pada po naših, že itak krvavečih plečih. Sinje nebo je zažarelo, goreli so narodni demovi, gorele vasi. Narod prevzet od groze, je nemo stiskal pesti, njegova duša je hlepela po maščevanju. Ječe so se polnile, obup je objemal mučenca in v tem obupu je izpel roke proti nam osvobodjencem, ter šepetal molitev za osvoboditev.

novicah, toda profesor splošne zgodovine Dr. Weiß, avtor znane svetovne zgodovine, mu je odsvetoval hoditi tja — v Černovicah pijejo ljudje žganje. — Tudi profesor juridične fakultete Demelius mu je odsvetoval. Prevezel je službo asistenta na „Münzen- und Antikenkabinet-u“ na Joaneju v Gradcu, kjer se je nam nameraval popolnoma posvetiti arheologiji. Toda l. 1868. je ustanovil štajerski deželni zbor več meščanskih šol: v Voitsbergu, Judenburgu, Hartbergu, Fürstenfeldu in v Radgoni, katerim je hotel dati značaj srednjih šol. Zato se je pobrigal za učne moči z vseučiliščno izobrazbo. Ferk je prevzel 1. novembra 1869 mesto za geografijo, zgodovino in nemščino na meščanski šoli v Fürstenfeldu, ker na Joaneju ne bi bil imel prilike napredovati. Tam je služboval 3 leta, kjer se je 10. februarja 1872 tudi oženil. Nato je 2 leti služboval na meščansko šoli v Judenburgu, l. 1874. pa je

Jugoslovani ! Jugoslovanke !

Srce se kriči človeku od gnjeva, ko čita dan za dnem o strašnih grozotah, ki se vprijarjajo nad našim ljudstvom tam ob Adriji in onstran Karavank. To kar smo si sezidali v teku desetletij v potu svojega obraza, to nam je dvatisočletni kulturonošec vpepelil v eni noči. Kot hijene, žejne krvi, so kričale množice, videč, da plamen objema našo trdnjavo, naš dom. Z ognjem in mečem mislijo končati sleherni naš živelj tam preko z ostudno gonjo nameravajo iztrebiti naše ljudstvo z rodnih tal in s tem izbrisati vsako sled, da je nekdanj tu bival narod, ki je govoril slovenski jezik. Fašistovske druhali mučijo, morijo in preganjajo naše ljudstvo, ki je vsak trenutek v nevarnosti svojega življenja. Toda naše ljudstvo je trdno. Ne zgane ga vihar italijanske besnosti.

Z mirno roko vodi krmilo svoje ladjice po razkurkanem valovju. Ono vidi samo en cilj, vidi samo zvezdo vodnico, katera ga vodi k vstajenju — k osvoboditvi.

Bratje in sestre !

Med nami se nahaja še mnogo takih, ki se še daudanes ne zavedajo, da ječi polmilijonski narod pod tujim jarmom. Da pa se temu ljudstvu kolikortoliko obelodani položaj naših trpečih bratov tam preko in da istemu vcepi sočustvovanje do naroda, ki trpi muke in se zvija pod krutimi udarci, katere mu zadaje neusmiljeni tiran, to je naša sveta dolžnost.

Jugoslovanskemu narodu pa vzklikamo: Narod, vzdrani se ! Posnemaj, podpiraj „Jugoslovensko Matico“, bodi ji zvest, stoj ji ob strani v teh težkih časih, da bomo enkrat dosegli to, po čemer hrepeni srce vsakega Jugoslovana.

Gospodarstvo.

Repica.

Repico zamenjujejo čestokrat z ogrščico. Pri opisu ogrščice je bilo že omenjeno, da je repica bolj repnata, ogrščica pa bolj zeljnate zvrsti. Repica da tudi drobnejše in manj olja vsebuje seme, kakor ogrščica; prednjači pa v tem, da preje zori in da se zadovoljuje z manj ugodnim podnebjem in s slabejšo zemljo ter je proti raznim škodljivcem bolj odporna.

Tudi pri repici razlikujemo jaro in ozimno. Ozimna se seje v istem času, kakor ogrščica, jara pa koncem maja ali celo po kaki rani strni n. pr. po ozimnem ječmenu. Če se seje v vrstah naj bodo te 30 do 50 cm druga od druge.

Na 1 ha se rabi semena ozimne repice nekako 10 kg pri setvi v vrstah, širom pa okoli 12 kg; pri jari bo pa treba vzeti v obeh slučajih približno eno tretjino več.

Način pridelovanja, oz. oskrbovanja in žetve je enak onemu pri ogrščici.

Ozimna repica da na 1 ha 8 do 16 q semena in 18 do 30 q slame, jara pa 4 do

prišel na spodnjo gimnazijo v Ptuj. Po tej poti se upal je priti na višjo gimnazijo. To se je zgodilo po enem letu, ko je dobil mesto na moškem in ženskem učiteljišču v Gradcu. Od tod je prišel na drugo državno gimnazijo v Gradcu in je stopil 1. avgusta 1905 v pokoj. Sedaj živi v Gradcu.

Ob upokojitvi so mu podelili naslov „cesarskega svétnika“, katerega pa je odklonil in v graških dnevnikih „Tagespošti“ in „Tagblattu“ izjavil, da želi, naj ga imenujejo samo profesorja. Ferk je tudi častni član historičnega društva v Gradcu, muzejskega društva v Mariboru, častni občan občin Gamlitz, Ratsch in Hajdina. V počitnicah je rad potoval, bil je v Italiji in v Švici. Navadno jih je pa porabil za poučevanje rimskih cest v štajerski Sloveniji, kjer je veliko kopal, deloma iz lastnih, deloma iz deželnih sredstev. Predvsem pa je arheološko preiskoval nekdanji Poetovio. Njegovi izsledki so tvorili temelj poznejšemu

8 q semena in 10 do 18 q slame. Slama je uporabna za nastelj. Repično seme vsebuje nekoliko odstotkov manj olja, kakor ogrščino, zato ima tudi nižjo ceno.

Repično olje se lahko rabi v enake svrhe, kakor ogrščino; njene prge so istotako dobro krmilo.

* * *

Slično obdelovanje kakor ogrščica in repica zahtevata oljčnici ridžek in bela gorčica. Sta to jarini, ki se sejata koncem aprila, začetkom maja in ki uspevata tudi v manj gnojni, peščeni ali prodnati zemlji.

Razni škodljivci, posebno živalski ju ne napadajo posebno.

Donos teh dveh je pa tudi dosti manjši in pride njih pridelovanje le tam v poštev, kjer prvi dve oljčnici ne uspevate. Zupanc.

Trošarine prosto kuhanje žganja.

Trošarine prosto kuhanje žganja za domačo potrebo smo imeli v Sloveniji — razen Prekmurja — že izza leta 1845; v Prekmurju in v ostalih „prečanskih“ pokrajinah naše kraljevine se je pa uvedla ta ugodnost šele z dnem 20. septembra 1920, ko je stopil v veljavo zakon o proračunu za leto 1920/21. V Srbiji še danes ne poznajo trošarine proste žganjekuhe, ker tam za kuhanje žganja sploh ne plačujejo nobene trošarine.

Novi predpisi o trošarine prostem kuhanju žganja so vkljub njih veliki važnosti še precej malo poznati, zato menimo, da bomo ustregli mnogim našim čitateljem, ako te predpise natančneje obravnamo.

A. Kdo sme kuhati žganje trošarine prosto ?

Trošarine prosto sme kuhati žganje za domačo potrebo vsakdo, ki je pridelal snovi, iz katerih želi kuhati žganje, sam, če ne izdeluje začinjenih tekočin in če ne prekuhava žganja za druge.

Trošarine prosto smejo kuhati žganje po novih predpisih torej tudi gostilničarji, trgovci itd., ki prodajajo alkoholne tekočine, ne izdelujejo pa „začinjenih tekočin“ likerjev, ruma, rozolije, grenčic, krem itd.

Pod onimi, ki „prekuhavajo žganje na tuj račun“, (za druge) se ne razumevajo morda oni, ki kuhajo žganje drugim proti plačilu, temveč le oni destilatorji, ki žganje za druge prežigajo (rektificirajo). Takih destilatorjev v Sloveniji ni mnogo, ako je sploh kateri.

Žganje se sme kuhati trošarine prosto le iz „lastnih proizvodov.“ — Snovi, iz katerih želi kdo kuhati žganje, mora torej dotičnik sam pridelati. Generalna direkcija posrednih davkov je s posebno naredbo pojasnila, da se sadje, vzeto v zakup, ne more smatrati za lastni proizvod zakupnika in da se zato zakupniku sadja ne sme dovoliti, da bi kupal iz tega sadja žganje trošarine prosto. Seveda je mišljen tu le slučaj, da se je vzelo v zakup celo posestvo, in da se je pridelalo sadje na tem posestvu.

Tudi užitarjem, ki dobijo za preužitek sadje, se ne more dovoliti, da bi ga pokuhali

uspešnemu izkopovanju na našem ozemlju. Babil se je tudi z obsežnimi narodopismimi in jezikovnimi študijami, posebno preiskoval pripovedke, običaje in navade naših krajev, keltske, latinske, slovenske in nemške jezikovne idiome, o katerih ima zbrano bogato rokopisno zbirko. Žalibog sedaj ne more biti objavljen ta bogati material, ker so tiskovne cene tako nenavadno poskočile. Izmed njegovih znanstvenih del imenujemo: 1. Erläuterungen zu Schillers „Kassandra“ (Ptujski gimnazijski program). 2. Über Druidismus in Noricum. 3. Eine keltische Festung bei Peggau. 4. Vorläufige Mitteilungen über das römische Straßenwesen in Untersteiermark. 5. Volkstümliches aus dem Reiche der Schwämme. Svojo knjižnico, ki šteje nad 4000 zvezkov in svojo zbirko portretov, tudi okoli 4000 števil, je podaril Ferk graškemu Joaneju.

(Dalje prihodnjič.)